

BUNĂSTAREA PERSOANELOR DE VÂRSTA A TREIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA. ASPECTE SOCIO-ECONOMICE

Ecaterina ZUBENSCHI

Doctor, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău,
Republica Moldova

e-mail: ecaterinazubenschi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1822-7460>

În articol este abordată problema inechităților existente în sistemul de pensii din Republica Moldova. Indexarea anuală a pensiilor, din documentele raportate, tind să demonstreze majorări esențiale, fără de a se prezenta raportul acestor majorări față de rata absolută a inflației, creșterea prețurilor la serviciile de întreținere a locuinței, puterea de cumpărare a celor mai stringente alimente, nemaivorbind de serviciile medicale sau de alte necesități vitale. Acest fals social, ascunde devalorizarea reală a pensiei muncite de către asigurat, care constituie un drept al cetățeanului. Garant al protecției sociale a populației este statul social, în care toți membrii colectivității trebuie să dispună de un volum minim de bunuri și servicii, considerat a fi decent, normal, minimal. Atitudinea statului prin sistemul de protecție socială, demonstrează grija, stima, toleranța reală, față de persoanele de vârstă a treia, afectivitatea copiilor, față de proprii părinți...

Cuvinte-cheie: bunăstare, pensie, indexare, alocație, servicii sociale, persoane de vârstă a treia.

THE WELL-BEING OF ELDERLY PERSONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA. SOCIO-ECONOMIC ASPECTS

The article examines the problem of existing inequities in the pension system of the Republic of Moldova. The annual indexations of pensions, from the reported documents, tend to demonstrate essential increases, without showing the ratio of these increases to the absolute rate of inflation, the increase in the prices of home maintenance services, the purchasing power of the most pressing foods, not to mention medical services or other vital needs. This social fake hides the real devaluation of the pension earned by the insured, which is a citizen's right. The guarantor of the social protection of the population is the social state, in which all members of the collective must have a minimum volume of goods and services, considered to be decent, normal, minimal. The state's attitude through the social protection system demonstrates care, esteem, real tolerance towards elderly people, children's affection towards their own parents...

Keywords: welfare, pension, indexation, allowances, social services, elderly persons.

BIEN-ÊTRE DES PERSONNES ÂGÉES EN RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA. ASPECTS SOCIO-ÉCONOMIQUES

L'article aborde le problème des inégalités existant dans le système de retraite de la République de Moldova. L'indexation annuelle des pensions, à partir des documents rapportés, tend à démontrer des augmentations essentielles, sans présenter le rapport de ces augmentations au taux absolu d'inflation, l'augmentation des prix des services d'entretien des logements, le pouvoir d'achat des aliments les plus urgents, sans parler des services médicaux ou autres nécessités

vitales. Cette falsification sociale cache la dévaluation réelle de la pension travaillée par l'assuré, qui constitue un droit du citoyen. Le garant de la protection sociale de la population est l'État social, dans lequel tous les membres du collectif doivent disposer d'un volume minimum de biens et de services, considérés comme décents, normaux, minimaux. L'attitude de l'État à travers le système de protection sociale démontre la réelle sollicitude, l'estime, la tolérance envers les personnes âgées, l'affectivité des enfants, envers leurs propres parents...

Mots-clés: aide sociale, pension, indexation, allocation, services sociaux, personnes du troisième âge.

БЛАГОСОСТОЯНИЕ ПОЖИЛЫХ ЛЮДЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА. СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В статье рассматривается проблема неравенства, существующего в пенсионной системе Республики Молдова. Ежегодная индексация пенсий, согласно отчетным документам, имеет тенденцию демонстрировать существенный рост, не показывая при этом соотношение этого роста с абсолютным уровнем инфляции, ростом цен на услуги по содержанию жилья, покупательной способностью самых необходимых продуктов питания, не говоря уже о медицинских услугах или других жизненно важных потребностях. Этот социальный обман скрывает реальное обесценивание пенсии, получаемой застрахованными лицами, что является правом гражданина. Гарантом социальной защиты населения выступает социальное государство, в котором все члены общества должны иметь минимальный объем товаров и услуг, считающийся достойным, нормальным. Отношение государства, через систему социальной защиты, демонстрирует заботу, уважение, настоящую терпимость к пожилым людям, привязанность детей к своим родителям...

Ключевые слова: социальное обеспечение, пенсия, индексация, пособие, социальные услуги, пожилые люди.

Introducere

Sistemul de pensii din Republica Moldova este de tip bismarkian, finanțat prin asigurări publice obligatorii, dependent de veniturile angajaților, și nu de bunăstarea persoanelor pensionate.

Sistemul de pensii din Republica Moldova funcționează în baza sistemului solidar de pensii (Pay As You Go). Acesta se bazează pe plata pensiilor de asigurări sociale, din contul contribuțiilor colectate de la angajatori și persoane asigurate. Finanțarea prestațiilor este realizată exclusiv prin contribuțiile angajatorului și angajatului, ca parte a costurilor forței de muncă. Prestațiile sunt dependente de câștiguri și stabilirea lor are la bază principiul asigurării. Finanțarea, prin contribuții, implică aplicarea unor reglementări diferite în funcție de grupul ocupațional. Persoanele care nu îndeplinesc condițiile sistemului de asigurări, beneficiază de prestații sociale din contul impozitelor generale

plătite de contribuabilii angajați în muncă. În acest mod, se încearcă să se asigure subexistența păturilor nevoiașe, după un standard uniform de redistribuire a banilor colectați.

Principala problemă a acestui sistem constă în faptul că contribuabili nu beneficiază de pensiile lor conform contribuțiilor plătite [3].

Tipuri de pensii în Republica Moldova

Sistemul de pensii din Republica Moldova (Anexa 1) este reglementat de o serie de legi, care prevăd achitarea următoarelor tipuri de pensii din contul mijloacelor asigurărilor sociale [4]:

- a) pensia pentru limita de vârstă;
- b) pensia de dizabilitate;
- c) pensia de urmaș;
- d) pensia specială;
- e) pensia anticipată pentru carieră lungă.

Pensia pentru limita de vârstă – Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 42-44, art.247), Art. 16. Pensia pentru limită de vârstă se calculează după formula:

$$P=1,35\% \times Tt \times Vav$$

unde:

P – cuantumul pensiei (P=1,35%), rata de acumulare de 1,35%. Tt – stagiul total de cotizare, în ani, nu mai puțin de 15 ani; Vav – venitul mediu lunar asigurat valorizat

Vav – venitul mediu lunar asigurat valorizat se calculează după formula:

$$\Sigma = \text{coni} : ci \times Kvi$$

unde:

Vav = ci : n; coni – suma contribuțiilor de asigurări sociale plătite pentru perioada I de cotizare. Ci – cota de contribuție de asigurări sociale stabilită în perioada I de cotizare. Kvi – coeficientul de valorizare a venitului asigurat; n – numărul lunilor pentru care s-au tructura și s-au achitat contribuțiile.

(K) coeficientul nivelului structural, este diferit pentru diferite categorii de muncitori și specialiști, egal cu:

- 1,0 – pentru agricultori, muncitori necalificați (categoria 1-2 de calificare) și personalul auxiliar necalificat;
- 1,2 – pentru muncitori cu calificare medie (categoria 3-4 de calificare);
- 1,5 – pentru muncitori cu calificare înaltă (categoria 5-6 de calificare) și specialiști cu studii medii de specialitate;
- 1,8 – pentru specialiști cu studii superioare;

- 2,0 – pentru personalul de conducere la nivel de subdiviziune structural;

- 3,0 – pentru conducătorii de unități și loțiitorii lor (categoria 7-8).

Analizând actele legislative de acordare a pensiilor pentru diferite categorii de persoane (vezi Anexa 1) se poate observa inechitatea pe orizontală și verticală în acordarea pensiilor pentru diferite categorii de clase sociale, cu același nivel de studii și aceeași vechime în muncă. Astfel, sunt privilegiați pensionarii din clasele elitare (întrunite în Grupurile ocupaționale A, B, C, D), care au dreptul la o treaptă de salarizare mai înaltă, grila de salarizare, cuprinsă în anexa nr. 1, cu grade de salarizare, clase de salarizare și coeficienții de salarizare mai mari, precum și până la 75%-80% de calcul pentru vechimea în muncă, din salariul mediu lunar la care se adaugă în plus toate veniturile suplimentare obținute din premii, deplasări, proiecte, lecții, cadouri etc., plus adăugător 3% de spor la pensia integrală din venitul mediu lunar asigurat, pentru fiecare an complet de stagiul de cotizare, și încă 3% pentru fiecare an complet de muncă peste vechimea de 20 de ani, ajungând în total la 80% din salariul mediu lunar. Prin acest mod de calcul, se explică pensiile exagerate ale demnitarilor care ajung la 80.000-100.000 de mii de lei față de pensia de 2.000-10.000 a contribuabililor de rând. Mărimea pensiei și alocațiilor de stat pentru persoanele vârstnice depind de o multitudinea de factori interdependenți, dintre care cei mai determinanți sunt factorii politici, economici, de mediu, individuali (vezi tabelul 1).

Tabelul 1. Factorii care influențează mărimea pensiei și bunăstarea persoanelor pensionate

Factori	Aspecte generale de interdependență și impact social
Politici	Stabilitatea politică, legislativă și de reglementare normativă și juridică, securitatea statalității, resurselor naturale; Dezvoltarea capitalului uman, ocuparea și securitatea forței de muncă; Reducerea diferențelor dintre veniturile claselor sociale; Politici de dezvoltare a științei, progresului tehnico-științific, infrastructurii, industriei, comerțului, exportului produselor naționale, etc.
Economici	Stabilitatea, securitatea și dezvoltarea economică, piața mondială, națională și monetară; factorii social-culturali, stabilitatea sistemului fiscal, venitul național, PIB, împrumuturile și datoriile externe, inflația, venitul real al populației, salariul minimal, maximal și mediu al populației pe economie, pensia minimă, maximă și medie a populației, etc. Sursa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2.Factori%20externi%20care%20influențiază%20stabilitatea%20economiei%20a%20intreprinderii.pdf
De mediu	Mediul teritorial, bogățiile naturale, factorii demografici (structura populației, natalitatea, mortalitatea, migrația etc.), disponibilitatea locurilor de muncă, încadrarea populației în muncă, sărăcia, șomajul, toleranța și securitatea persoanelor vârstnice pe întreaga perioadă a vieții, etc.
Individuali	Vârsta, sexul, studiile, pregătirea profesională, statutul profesional și social, calitatea vieții și sănătății, vechimea în muncă, gradul de dizabilitate, etc.

Sursa: Sinteza autorului.

Mărimea pensiei este direct influențată de mărimea salariilor pe economie. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în anul 1989, în Republica Moldova, PIB-ul pe cap de locuitor era de 6.170 USD (aproape de media URSS). Până în anul 2001 PIB-ul Republicii Moldova a scăzut cu 69%. Cea mai dramatică scădere a veniturilor salariale a fost în anii 1991, 1992 și 1993. În 1993 a fost înregistrată și cea mai mare rată a inflației. Prețurile într-un singur an au crescut de 28 ori. Oamenii în trei ani au devenit de șapte ori mai săraci [1].

În anul 2024, salariile bugetarilor au crescut în medie cu 10,5%. În rapoarte se indică venituri mari, însă puterea de cumpărare este foarte mică, ceea ce demonstrează o scădere a veniturilor salariale (vezi tabelul 3) [9]. Potrivit datelor statistice, prețurile de

consum în anul 2023 față de anul 2022 au crescut în medie cu 13,4%, inclusiv la produse alimentare cu 13,2%, la mărfurile nealimentare cu 8,1% și servicii prestate populației cu 21,8%. În anul 2022, rata inflației a fost de 30,24%, veniturile reale ale populației au fost de 13,6% [2].

În anii 1985-1990, pensia în Moldova a corespuns criteriului minim de 40% din veniturile ratate de pensionari, corespunzător salariului mediu pe economie. În anul 2022, din cauza inflației mari, pensia în valori reale, a crescut cu doar 0,1%. Toată majorarea realizată anul trecut a fost erodată de rata inflației ridicată. Perioada anilor 1998-2000 ai fost cei mai negri ani din istorie pentru pensionari. Trei ani la rând pensia lor reală a scăzut cu 12,7%, 30,7% și cu 15,6%. În 2020 s-a ajuns la minimum,

sub 29%. Către 2000, bunăstarea pensionarilor, față de 1990, a scăzut de 7 ori. Pensionarii, cât de cât, au dus-o mai bine după 2001, 2002, 2004, 2005. Din cauza că în 2022, salariile au crescut mult mai lent decât pensiile, pensiile au ajuns la nivelul de 32% din salariul mediu pe economie, nivel care se menține și în anii 2023-24 [10].

În 2024, pensia medie din Moldova a ajuns la valoarea celei din anul 1990 [11].

Bunăstarea persoanelor vârstnice în dinamică, anii 1990-2024

Dacă comparăm datele statistice, indicate în diferite surse și prezentate în Anexa 2, observăm că, de fapt, persoanele de vârstă a treia se confruntă cu o sărăcie acerbă. Indexarea anuală a pensiilor nu acoperă nici pe departe prețurile de consum (vezi IPC, rata inflației, comparativ cu procentul de indexare a pensiilor), ceea ce demonstrează o scădere drastică a bunăstării persoanelor de vârstă a treia în lupta pentru existență și supraviețuire. Mărimea medie a pensiei lunare pentru limita de vârstă nu poate fi justificată economic, cel puțin din simplul motiv, că ea nu acoperă nici 90% din cheltuielile de consum, nemaivorbind de mărimea minimă a pensiei. Urmează întrebarea retorică: Cum supraviețuiesc persoanele defavorizate în Republica Moldova?

Mărimea minimului de existență în Moldova arată care este suma minimă de care o persoană are nevoie pentru a nu muri de foame sau din cauza bolilor. Minimul de existență în Moldova include alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, setul minim de medicamente, setul minim de produse de igienă, cheltuielile pentru serviciile locativ-comunale. În UE există o altă noțiune – *minimul social, care include nu doar minimul de existență*. Aici intră cheltuielile pentru învățământ și educația copiilor, pentru menținerea relațiilor familiale și de prietenie și participarea la

viața culturală, fie ea și minimă. În țările UE, anume acest indicator este considerat pragul minim «al nivelului de viață acceptabil. De exemplu, minimul social calculat în Marea Britanie include și cheltuielile pentru alcool, serviciile bonei (dacă sunt copii mici), televiziunea prin cablu. În Franța, se mai includ și serviciile cosmetologului, utilizarea periodică a serviciilor de taxi și cheltuielile pentru întreținerea unui animal de companie – câine sau pisică. În majoritatea statelor UE, minimul de existență este considerat limita sărăciei extreme. În Moldova însă, pornind de la acest indicator, sunt calculate mărimile unor plăți sociale și chiar mărimea salariului minim admisibil. Cu o asemenea abordare a minimului de existență, nu există viață socială, culturală sau personală [12].

Problemele sociale cu care se confruntă persoanele vârstnice

Cele mai vulnerabile categorii de populație expuse marginalizării sunt persoanele în etate și cele cu dizabilități, aflate sub limita sărăciei absolute. Este un drept social, ca o persoană asigurată, care a muncit până la împlinirea vârstei standard de pensionare, conform prevederilor legislației, realizând stagiul minim de cotizare de 15 ani, să dispună de o pensie, care i-ar asigura o viață decentă.

Din rezultatele obținute la interviuarea a 20 de pensionari din mun. Chișinău (14 femei și 6 bărbați), s-a constatat următoarele: 15 pensionari (75%) locuiesc în apartamente la bloc, 5 (25%) locuiesc în case la sol. Din cei 20 de pensionari, 6 femei (30%) sunt persoane singuratice, pensia medie a acestora fiind de 4417 lei. Din cele 6 femei singuratice – 4 femei au fost casnice, nefiind angajate în câmpul muncii, având o pensie medie de 2975 lei. Din acestea, cea mai mică pensie e de 1800 de lei.

Comparând vechimea în muncă și cuantumul pensiei primite, a persoanelor care nu au fost an-

gajate în muncă și a celor care au lucrat, având un stagiul de muncă minim de cotizare de 15 ani, la împlinirea vârstei standard de pensionare prevăzute de legislație, se observă diferențe mici dintre aceștia și cei ce nu au muncit, 2975 lei vs 2800 lei (vezi tabelul 2 și 3), ba chiar pensia medie a celor ce n-au muncit este cu puțin mai mare, cu 175 de lei și puțin mai mică față pe pensionarii cu o vechime de muncă de până la 30 de ani – 4350 lei, stagiul complet de cotizare pentru bărbați și femei fiind de 34 ani. 14 (70%) locuiesc cu soț sau soție, fiu, fi-

că sau nepoți. 6 (30%) de pensionari sunt persoane singuraticе. Acei ce locuiesc împreună cu membrii familiei se bucură de un venit suplimentar pentru menținerea existenței vitale. Cu toate acestea, venitul total aproximativ al familiei acestor pensionari, nu atinge salariul mediu lunar pe țară, de 13700 de lei, în anul 2024. Pensiile mici și cheltuielile mari la întreținerea locuinței, produselor alimentare, influențează pensionarii să-și continue activitatea de muncă, pentru a obține un venit suplimentar, indiferent de starea de sănătate.

Tabelul 2. Analiza datelor obținute din interviuare a 20 de pensionari din mun. Chișinău

Nr/o	Nume	Locuiește la:	Locuiește cu:	Vechimea în muncă, ani	Valoarea pensiei, lei	Continuă să lucreze	Venitul total aproximativ al familiei, lei
1	Ana	Apart. la bloc	soț	15 ani	2.800	- nu	8.500
2	Petru	Apart. la bloc	soție	45 ani	7.420	+ da	12.600
3	Liuba	Apart. la bloc	singuratică	casnică	1.800	-	1.800
4	Katea	Apart. la bloc	singuratică	casnică	2.200	-	2.200
5	Valea	Apart. la bloc	fica	invalid	2.700	-	9.000
6	Ilie	Casă la sol	soție	62	10.830	+	16.980
7	Victor	Casă la sol	soție	37	5.950	+	11765
8	Tonea	Apart. la bloc	singuratică	53	8.600	+	8.600
9	Rada	Apart. la bloc	singuratică	casnică	5.200	-	5.200
10	Sașa	Casă la sol	soție	47	6.750	+	12.350
11	Maria	Apart. la bloc	soț	54	7.060	-	14.000
12	Simion	Casă la sol	soție + 1 fiică	61	10.870	+	15.800
13	Tatiana	Apart. la bloc	soț + 1 fiu	26	4.500	-	13.700
14	Iulea	Apart. la bloc	soț	22	4.400	-	8.900
15	Lidia	Casă la sol	soț + 2 nepoți	31	5.250	-	9500
16	Ion	Apart. la bloc	soție + fiu	49	8.900	+	13270
17	Lilia	Apart. la bloc	singuratică	casnică	2.700	-	2.700
18	Sanda	Apart. la bloc	soț + 1 nepot	33	5.580	-	9600
19	Vera	Apart. la bloc	soț + 2 fice	47	8.060	-	10.760
20	Irina	Apart. la bloc	singuratică	52	9.970	+	9.970

Sursa: Sinteza autorului.

Tabelul 3. Pensia medie a pensionarilor intervievați din mun. Chișinău, după vechimea în muncă

Vechimea în muncă, ani	Număr persoane/pondere în total	Pensia medie, lei	Vechimea în muncă, ani	Număr persoane/pondere în total	Pensia medie, lei
Până la 20 de ani	1 (5%)	2800	Până la 50 de ani	4 (20%)	7782
Până la 30 de ani	2 (10%)	4350	Până la 60 de ani	3 (15%)	8543
Până la 40 de ani	3 (15%)	5593	Peste 60 de ani	2 (10%)	10.850

* Notă: Din cei 20 de pensionari, 4 persoanele nu au fost angajate în muncă; iar 1 persoană primește pensie pe invaliditate

Sursa: Sinteza autorului.

La întrebarea "Ce produse alimentare vă permiteți să procurați din venitul de care dispuneți?", doar 4 persoane (20%) au răspuns că își permit să cumpere mai mult făinoase, boabe, crupe, legume, lactate; 9 pensionari (45%) au menționat că procură mai puțin: carne, pește, fructe, lactate, zarzavaturi, iar 7 dintre pensionari (35%) se hrănesc numai cu făinoase, legume și crupe. 80% dintre pensionari achită pentru întreținerea locuinței mai mult de 75% din pensie

și doar 25% – mai mult de jumătate (vezi tabelul 4).

Răspunsuri similare au fost obținute și la întrebarea: *Ce parte din venitul total anual cheltuiți pentru întreținerea sănătății?* La ea, 6 persoane (30%) și 14 persoane (70%) reînnoiesc hainele și încălțăminte doar când se uzează, iar 7 persoane (35%) și 13 persoane (65%) – își pot permite foarte rar. 15 persoane (75%) nu vizitează instituții publice de relaxare, cu excepția bisericilor – 9 persoane (45%).

Tabelul 4. Cheltuielile pensionarilor realizate din pensia disponibilă

1. Ce produse alimentare vă permiteți să procurați din venitul de care dispuneți?					
15. Tot ce-mi doresc	b. puțin de toate	c. M. Mult: legume, făinoase, crupe, boabe, lactate		d. Puțin: carne, pește, zarzavaturi, fructe, lactate	e. Numai: făinoase, legume, crupe
-	-	4 (20%)		9 (45%)	7 (35%)
2. Ce parte din venitul total cheltuiți pentru întreținerea locuinței:					
a. puțin de 25%	b. 25%	c. puțin de 50%	d. mai mult de 50%		e. mai mult de 75%
-	-	-	4 (20%)		16 (80%)
3. Ce parte din venitul total anual cheltuiți pentru întreținerea sănătății					
a. mai puțin de 25%	b. 25%	c. mai puțin de 50%	d. mai mult de 50%	e. mai mult de 75%	
-	-	-	4 (20%)	16 (80%)	

4.	Cât de des vă reînnoiți hainele? A. Anual; b. În 2 ani; c. Când se uzează; d. Foarte rar					
	a. -	b. -	c. 6 (30%)	d. 14 (70%)		
5.	Cât de des vă permiteți să cumpărați încălțăminte?					
	a. anual	b. în 2 ani	c. când se uzează	d. foarte rar		
	-	-	7 (35%)	13 (65%)		
6.	Unde vă permiteți să vizitați: a. Teatre; b concerte; c. Restaurante; d. Cafenelele; e. Biserici; f. Nicăieri					
	a. -	b. -	c. -		9 (45%)	11(55%)
7.	Unde v-ați odihnit în ultimii 3 ani?					
	La sanatoriu: a. În țară; b. Peste hotare		Pansionate; c. Țară; d. Peste hotare		e. la mare	f. nicăieri
	a. 1 (5%)	b. -	c. 3 (15%)	d. -	1 (5%)	15 (75%)

Sursa: Sinteza autorului.

În ultimii 3 ani, doar 2 pensionari din cei intervievați s-au odihnit în țară – la sanatoriu și pensionat, iar 1 – la mare, pe când ceilalți – nicăieri. Rezultatele obținute, demonstrează nivelul scăzut al calității vieții pensionarilor, sănătatea precară, dezinteresul față de viață, depresia, gândurile suicidale.

Începând cu 1 aprilie, 2024 coeficientul de indexare a fost aplicat părții pensiei care n-a depășit cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognostizat pentru anul 2024 – 13 700 de lei. În situația cea mai precară au rămas a fi pensionarii cu pensii mici, care în anul 2024 după indexare, pensia minimă pentru limită de vârstă este de 2 777 de lei [5]. Conform acestei hotărâri, impactul inflației nu se răsfrânge asupra pensionarilor clasei elitare cu pensii de peste 40.000 și mai mult de lei, [6].

Valoarea redusă a pensiilor, care scade și mai mult pe an ce trece, în raport cu nivelul înalt al inflației, creșterea prețurilor de consum și reducerile indexării pensiilor, lipsa copiilor plecați peste hotare, lipsa de comunicare cu cei din jur, incapacitatea morală de a accepta îmbătrânirea, etc. duc la tot mai multe efecte dramatice - stres, depresie, singurătate, reducând accesul pensionarilor la hra-

nă, servicii de asistență medicală, odihnă și astfel punând în pericol însăși existența lor.

Concluzii

Observăm că sistemul public de pensii din țara noastră întâmpină carențe, atât din punct de vedere financiar, cât și social, care s-au agravat în ultimii ani. Pensia medie nu acoperă minimul de existență, iar raportul dintre pensie și salariul mediu este mult mai scăzut în Republica Moldova față de țările din UE. Sistemul de pensionare autohton nu este echitabil nici pe verticală, nici pe orizontală, pentru categorii de populație cu același nivel de studii și același nivel de calificare. Deși calcularea pensiei se efectuează după aceeași formulă, treptele de salarizare, grila de salarizare cu componentele respective, coeficienții de salarizare, adaosurile și sporurile la pensie sunt diferite. Situația dată are un impact negativ asupra motivației muncii majorității persoanelor angajate în muncă, soldându-se cu un exod migrațional în masă a persoanelor active, depopulare și cu o îmbătrânire excesivă. Astfel, Republica Moldova riscă să rămână în viitor o țară fără de oameni.

Referințe bibliografice

1. GROSU, Vitalie, GUZUN, Ion, ȘALVIR, Mihail, CRUC, Olesia, CHEIANU-ANDREI, Diana, UNGUREANU, Carolina. *100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2008*. Ch.: IDIS „Viitorul”, 2009 (Tipogr. „Reșetnicov P.”II). – 262 p. ISBN 978-9975-9922-4-4

2. LUPU, Eduard. *Evoluția economiei Republicii Moldova de la obținerea Independenței*. - <https://bani.md/evolutia-economiei-republicii-moldova-de-la-obtinerea-independentei/> (Accesat 12.11.2024)

3. STRĂJESCU, Carolina. *În decembrie 2023, inflația a constituit 4,2% față de aceeași perioadă a anului 2022*. - <https://moldova1.md/p/22831/in-decembrie-2023-in-flatia-a-constituit-4-2-fata-de-aceeasi-perioada-a-anului-2022> (Accesat 12.11.2024)

4. VARZARI, Pantelimon. *Istoria politică a Republicii Moldova: Note de curs*. Chișinău: Pontos, 2019 (Tipogr. “Europress”). – 201 p. ISBN 978-9975-72-343-5.

5. Protecția persoanelor în etate. - <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/01/Persoane-in-etate.pdf> (Accesat 12.10.2024)

6. Tot ce trebuie să știi despre pensii. - <https://www.delucru.md/articles/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-pensii-in-republica-moldova> (Accesat 12.11.2024)

7. De la 1 aprilie 2024, pensiile vor fi indexate cu 6%. - <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/de-la-1-aprilie-2024-pensiile-vor-fi-indexate-cu-6/> (Accesat 12.12.2024)

8. După indexare, pensia minimă pentru limita de vârstă va fi de 2.777 de lei. - <https://www.jurnal.md/ro/news/ad21d8b458db58cf/dupa-indexare-pensia-minima-pentru-limita-de-varsta-va-fi-de-2-777-de-lei.html> (Accesat 12.10.2024)

9. Suicide prevention in the Republic of Moldova. - <https://mirt.md/suicide-prevention-in-the-r-of-moldova/> (Accesat 12.11.2024)

10. Statistica: Cele mai multe sinucideri în R. Moldova s-au petrecut în mediul rural. - <http://curentul.md/social/statistica-cele-mai-multe-sinucideri-in-r-moldova-s-au-petrecut-in-mediul-rural.html> (Accesat 10.11.2024)

11. Puterea de cumpărare în Republica Moldova. Veniturile pe cap de locuitor. - <https://evz.ro/puterea-cumparare-republica-moldova-venituri.html> (Accesat 12.11.2024)

12. Persoanele în etate din Republica Moldova. - <https://ionita.md/2023/09/29/118-persoanele-in-etate-din-republica-moldova/comment-page-1/> (Accesat 10.10.2024)

13. Economistul Veaceslav Ioniță: În 2024, pensia medie din Moldova va ajunge la valoarea celei din anul 1990. - <https://stiriletaie.md/economistul-veaceslav-ionița-in-2024-pensia-medie-din-moldova-va-ajunge-la-valoarea-celei-din-anul-1990/> (Accesat 12.11.2024)

14. Minimul de existență în Moldova: ți se propune să trăiești cu 1891 de lei lunar. - <https://newsmaker.md/ro/noutati/minimul-de-in-existenta-in-moldova-ti-se-propune-sa-traiesti-cu-1891-de-lei-lunar-45532/> (Accesat 12.11.2024)

Anexa 1.

Tipuri de pensii din contul mijloacelor asigurărilor sociale de stat

*Cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă, pentru persoanele care dețin un stagiul de cotizare incomplet, nu poate fi mai mică de 50% din pensia minimă. Pensia pentru limită de vârstă persoanelor care se află la întreținerea deplină a statului este de 25% din pensia stabilită. Cap. III. Clasele de salarizare și coeficienții de salarizare (anexa nr. 3–10) corespund treptei de salarizare și nivelului de studii și/sau de calificare pentru ocuparea funcției. Fiecărei funcții îi corespund 6 trepte de salarizare după vechimea în muncă, **cu excepția funcțiilor de demnitate publică.***

Trepte vechime în muncă	Stagiul de cotizare	Clasa de salarizare (CS), indicată pentru funcția respectivă prevăzută de lege, conform anexelor nr. 3–10
I	0-2 ani	îi corespunde clasa de salarizare indicată pentru funcția respectivă
II	2-5 ani	+ 2 clase de salarizare (CS) succesive, suplimentar față de CS, treapta I

III	5-10 ani	+ 3 CS succesive, suplimentar față de CS, treapta I		
IV	10-15 ani	+ 4 CS succesive, suplimentar față de CS, treapta I		
V	15-20 ani	+ 5 CS succesive, suplimentar față de CS, treapta I		
VI	20 de ani	+ 6 CS succesive, suplimentar față de CS, treapta I		
* De la 1 iulie 2024, stagiul complet de cotizare pentru bărbați și femei, constituie 34 ani.				
<p>Legea Nr.156-XIV din 14.10.98 privind pensiile de asigurări sociale de stat <i>Sursa:</i> https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/legi/legea%20pensiile%20de%20asigurari%20sociale.pdf. (accesat la 12.12.2024)</p> <p>Legea Nr. 270 din 23-11-2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar Publicat: 30-11-2018 în Monitorul Oficial Nr. 441-447 art. 715 <i>Sursa:</i> https://www.legis.md/cautare/getResults?Doc_id=119781&lang=ro. (accesat la 12.12.2024)</p> <p>Legea Nr. 168 din 22-06-2023 pentru modificarea unor acte normative Publicat: 30-06-2023 în Monitorul Oficial Nr. 223-226 art. 388 <i>Sursa:</i> https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137744&lang=ro. (accesat la 13.12.2024)</p> <p>Legea Nr. 242 din 28-07-2022 pentru modificarea unor acte normative Publicat: 19.08.2022 în Monitorul Oficial Nr. 264-266 art. 546 <i>Sursa:</i> https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132828&lang=ro# (accesat la 13.12.2024)</p>				
<p>Legea Nr. 270 din 23-11-2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Anexele: 1,2,3,4,5,6,7. Publicat: 30-11-2018 în Monitorul Oficial Nr. 441-447. Cap. II. Art. 7. În Registrul funcțiilor din sectorul bugetar, sunt indicate 8 grupuri ocupaționale (GO) – ierarhia posturilor, corespunzătoare domeniilor de activitate bugetară codificate cu litere. Clasa de salarizare (CS) pentru specialiști și muncitori este indicată în Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare. Grila de salarizare – GS). Coeficientul nivelului profesional de salarizare – (K), poate fi egal cu 1,0 (pentru muncitorii necalificați) sau egal cu 15,00, pentru președinție.</p>				
GS	GO	CS	K	Grupuri și subgrupuri ocupaționale
9-8.	A	130-66	15,0-3,89	Administrație publică. Președintele, Președenția, Miniștrii, Deputații, Funcționarii publici, Funcțiile diplomatice. Administrația publică locală. Secretariatul
7.	B	130-61	15,0-3,51	Justiție. Funcțiile de demnitate publică: judecători și procurori. Secretariat
6.	C	125-55	13,37-3,09	Apărare națională. Personal de deservire
5.	D	108-46	9,37-2,56	Ordine publică și securitate a statului
4.	E	104-44	8,62-2,46	Învățământ și cercetare

3.	F	90-30	6,43-1,83	Cultură, tineret și sport		
2.	G	99-24	7,76-1,62	Asistență socială și sănătate		
1.	H	90-1	6,43-1,0	Funcții complexe		
<p><i>Sursa:</i> https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr54_1.pdf. (accesat la 14.12.2024) HG Nr. 165 din 21-03-2017; - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136239&lang=ro LEGE R.M Nr. 168 din 22-06-2023 pentru modificarea unor acte normative; LEGEA R.M. nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, anexele: 1,2,3,4,5,6,7</p>						
<p>Articolul 9. Grila de salarizare (GS) din sectorul bugetar asigură stabilirea salariului de bază pentru fiecare funcție conform ierarhiei posturilor, incluzând gradele de salarizare, clasele de salarizare și coeficienții de salarizare. <i>Sursa:</i> https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136239&lang=ro https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132828&lang=ro. (accesat la 14.12.2024)</p>						
<p>Pensia specială pentru limita de vârstă, pentru persoanele cu funcții de demnitate publică HG Nr. 1623 din 02-04-1998 cu privire la pensia deputaților. Legea nr.156-XIV din 14.10.1998. Pensie pentru judecători. Legea Nr. 544 din 20-07-1995 cu privire la statutul judecătorului. Modificat LP2 din 01.02.24, MO64-69/13.02.24 art.92 despre stabilirea și plata pensiilor funcționarilor publici. Modificat HG 46 din 24.01.24, MO 45/30.01.24 art.68; în vigoare 31.01.24 Anexa nr.1 la HG nr. 412 din 22.04.2004.</p>						
Personalul navigant și însoțitorii de bord			Dispecerilor care dirijează traficul aerian		Inginerilor și tehnicienilor	
	Vârsta	Stagiul de cotizare		Vârsta	Stagiul de cotizare	
Bărbați	50 ani	25 ani	Bărbați	50 ani	25 ani	Bărbați
Femei	45 ani	20 ani	Femei	45 ani	20 ani	Femei
<p>Cuquantumul pensiei angajaților (pentru bărbați/femei) din aviația civilă, realizat în ultimii 5 ani de activitate în funcțiile menționate, constituie 35% din venitul mediu lunar asigurat; 2% - spor la pensia integrală din venitul mediu lunar asigurat, pentru fiecare an complet de stagiul de cotizare, dar mărimea totală a pensiei nu poate depăși 75% din venitul mediu lunar asigurat <i>Sursa:</i> https://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=534&t=/Pensii/Pensie-pentru-limita-de-virsta#idc=539& 2% - spor la pensia integrală din venitul mediu lunar asigurat, pentru fiecare an complet de stagiul de cotizare, dar mărimea totală a pensiei nu poate depăși 75% din venitul mediu lunar asigurat. (accesat la 23.12.2024) <i>Sursa:</i> https://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=534&t=/Pensii/Pensie-pentru-limita-de-virsta#idc=539&. (accesat la 23.12.2024)</p>						

Pensie unor categorii de angajați din domeniul culturii									
Legea nr.156-XIV din 14.10.1998.									
Sursa: https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/legi/legea%20pensiile%20de%20asigurari%20sociale.pdf . (accesat la 15.12.2024)									
Cuquantumul pensiei constituie 42% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimii 5 ani de activitate în funcțiile menționate la alin. (1).									
Sursa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr54_1.pdf . (accesat la 15.12.2024)									
Sursa: https://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=534&t=/Pensii/Pensie-pentru-limita-de-virsta#idc=539& (accesat la 15.12.2024)									
Categorii de angajați în domeniul culturii							Stagiul de cot		
Artiștilor de balet, artiștilor din ansamblurile profesioniste de dansuri							B/F – 20 ani		
Artiștilor de circ, instrumentiștilor suflători							B/F 25 ani		
Pensie pentru dizabilitate. Încadrarea în grad de dizabilitate: mediu, accentuat, sever									
Pensie pentru dizabilitate. Încadrarea în grad de dizabilitate: mediu, accentuat, sever									
Stagiu de cotizare necesar în raport cu vârsta:							sever	accen tuat	medie
Vârsta în ani la data constatării dizabilității	Până la 23 ani	23–29 ani	29–33 ani	33–37 ani	37–41 ani	peste 41 ani			
Stagiu de cotizare (ani)	2	4	7	10	13	15			
(Art.12.(2.) P – cuantumul pensiei minime de dizabilitate din cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă, în cazul unei dizabilități, în grad:							75%	70%	50%
Pensia de urmaș									
Legea nr.156-XIV din 14.10.1998. Art. 25. Pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă, sau de pensie specială sau de pensie de dizabilitate. Art. 26. A), b) În cazul în care întreținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de o anumită pensie, pensia de urmaș se stabilește procentual din pensia întreținătorului decedat. Cuantumul pensiei de urmaș se calculează în mărime de 50% pentru fiecare urmaș.									
Pensia anticipată pentru cariera lungă									
(Legea nr. 156/1998. Art.42 (1) se stabilește în aceleași condiții stabilite pensiei pentru limită de vârstă. Dreptul la pensie anticipată pentru carieră lungă se acordă persoanelor care au realizat un stagiu contributiv de cotizare (din 01.07.2024, pentru bărbați – 39 ani pentru femei 37 de ani, cu 5 ani pentru bărbați și cu 3 ani pentru femei, mai mare decât cel prevăzut de lege.									
Sursa: https://cnas.gov.md/tabview.php?l=ro&idc=705&t=/Pensii/Pensie-anticipata-pentru-cariera-lunga (accesat la 15.12.2024)									

Dreptul la alocație socială se oferă persoanelor care au atins vârsta de pensionare, care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie de asigurări sociale. Legea alocațiilor sociale de stat nr. 499-XIV din 14.07.99

Sursa: <https://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=534&t=/Pensii/Pensie-pentru-limita-de-virsta#idc=539&> (accesat la 15.12.2024)

Reexaminarea pensiilor se oferă persoanelor care activează sau au activat după stabilirea dreptului la pensie pentru limită de vârstă, în raport cu stagiul de cotizare cumulat după realizarea dreptului la pensie pentru limită de vârstă, **nu mai des decât o dată la doi ani**. Legea nr.156-XIV din 14. 10.1998 Art. 33. (42)

Reexaminarea pensiilor stabilite	Perioada de stabilire a pensiilor				
	până la	după 1 ianuarie 1999			
Anul de reexaminare a pensiei pentru limită de vârstă	2019-2020 1 ianuarie	2020 (1 iulie)	2021 (1 ianuarie)	2022 (1 ianuarie)	2023 (1 ianuarie)
Stagiul de cotizare după realizarea dreptului la pensie	până la 15 ani	de la 10 ani	de la 7 până la 10 ani	de la 5 până la 7 ani	de la 2 ani până la 5 ani

Din anul 2048, pentru bărbați (B), femei (F), Vârsta de pensionare – 63 ani; stagiul de cotizare 34 ani:

Pensia pentru limită de vârstă se calculează după aceeași formulă: $P=1,35\% \times Tt \times Vav$.

În prezent, vârsta de pensionare:

Stagiul de cotizare

75% pentru vechimea în muncă, din salariul mediu lunar + 3% spor la pensia integrală pentru fiecare an lucrat din venitul mediu lunar, până la 80%.

Categorii angajați	B	F	B/F	Stagiul special în funcție de:
Funcționari publici	62	57	33	2 ani
Judecători	57	57	35	15 ani
Militari			25	25

75% + 3% spor la pensie pentru fiecare an

75% +3% spor la pensie pentru fiecare an

55% +3% spor la pensie pentru fiecare an

Militari cu dizabilități de pe urma războiului, în grad: **sever** – 75%; **accentuat** – 70%; **medii** – 50%

Art.12 (2) Salariul de bază se stabilește conform coeficienților de salarizare prevăzuți în anexele nr.3-10 la prezenta lege, în raport cu funcția deținută, nivelul de studii, categoria de calificare, gradul didactic, vechimea în muncă sau treapta de salarizare, conform grupului ocupațional, grilei de salarizare (GS+ CS+K), inclusiv toate plățile plătite suplimentare (deplasări, cazări, venit din proiecte, lecții etc).

Surse: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=47046&lang=ro;

<https://servicii.gov.md/ro/service/001000124;> [https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr54_1.pdf;](https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr54_1.pdf)

[https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-92-cs-2023.pdf;](https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-92-cs-2023.pdf)

[https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/legi/legea%20pensiile%20de%20asigurari%20sociale.pdf.](https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/legi/legea%20pensiile%20de%20asigurari%20sociale.pdf)

(accesat la 15.12.2024)

Pensie unor categorii de angajați din aviația civilă. Legea nr.156-XIV din 14.10.1998 Art. 56 Lucrătorilor din aviația civilă, dacă au realizat un stagiu de cotizare în activitatea respectivă:

$P_n = 2,0\%$, din media venitului acumulat pentru anii de cotizare realizați după stabilirea dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

Sursa: <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/814-mmmps.pdf>. (accesat la 15.12.2024)

$$P_n = 2,0\% \times T_n \times V_{av}$$

unde: T_n – stagiul de cotizare realizat după stabilirea/reexaminarea pensiei pentru limită de vârstă, ani; V_{av} – venitul mediu lunar asigurat valorizat, determinat conform anexei nr. 1 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, pentru perioada de activitate după stabilirea/reexaminarea pensiei pentru limită de vârstă.

Sursa: <https://usmf.md/wp-content/uploads/2013/legi/legea%20pensiile%20de%20asigurari%20sociale.pdf>. (accesat la 15.12.2024)

Indexarea pensiilor. Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 42-44, art.247) Articolul 13. Pensiile se indexează anual, la 1 aprilie. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern, indexării fiind supusă numai partea de pensii achitată din mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat.

Surse: <https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/>; https://reformarea_sistemului_de_pensii_prin_prisma_egalitii_de_gen.pdf; <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/01/Persoane-in-etate.pdf>; <https://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=534&t=/Pensii/Pensie-pentru-limita-de-virsta#idc=539&>; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro# (accesat la 15.12.2024)

Sursa: Sinteza autorului.

Anexa 2.

Populația și evoluția bunăstării persoanelor vârstnice în Republica Moldova

Nr populației	1990	2000	2010	2020	2021	2022	2023	2024	
Populația total	4.480.199	4.251.573	3.678.186	3.084.847	3.061.506	3.272.996	3.435.931	3.355.4	
Populația de 60 ani și peste	496301	500378	574298	587072	589969	598277	598, 3		
Nr pensionari	731,0 mii	405,8	646,7	696,0	686,3	793,9	674,8	528,6	
Născuții vii	77 085	36 939	40 474	30 834	29 320	26 952	11 431	13743	
Nr. Deceselor	42 427	41 224	43 631	40 717	45 464	36 157	27 117	24 727	
RATA de:	natalitate	18.941	11.857	10.952	9.835	9.678	9.520	9.363	9.191
	mortalitate	10.434	11.687	11.853	11.772	11.848	11.923	11.999	12.128
	mortalitate infantilă	30.332	22.204	15.024	11.655	11.297	10.938	10.580	10.312
	creștere a populație	0,47%	-1,22%	-1,90%	-0,79%	-0,76%	6,91%	-4,98%	-3,09%

Nr emigranți	-14.931	-44.421	-86.459	-14.278	-418.68	-462.866	-125.204	-94.253
Salariul nominal mediu lunar brut	407,9	2971,7	7943,0	8979	9.900	11.700	13.700	
Salariul minim garantat		1100	2935	2.200	3.500	4.000	5.000	
Minimul de existență (mediu lunar, 1 persoană)	184,2	1373,4	2082,7	2 088,4	2 154,0	2 628,4		
Mărimea medie a pensiei lunare pentru limita de vârstă (la sf. An.)	540	810,9	1 901,1	2067	2886,3	3.422	3.926	
Mărimea minimă a pensiei lunare pentru limita de vârstă		594,62	1131,46	2.000	2278,8	2620,62	2777,86	
% de indexare a pensiei		4,3%	4,83%+ 1,07%	3,86	13,94% +171,7lei	15%	6%	
Rata inflației % * În 1991-170,2	45,7%	6,1	2,6	5,1	30,24%	10,4	4,31	
IPC % Indicele prețurilor de consum * În 1991 – 270,2%	145,7%	106,9	102,63%	105,05	113,8	110,4	104,55	
Mărimea medie a pensiei lunare stabilite de dizabilitate (în lei)								
Invaliditate	85,7	677,5	1 462,4	1 550,0	1 772,0	2116,0	2446, 1	
Dizabilitate severe	785	865,72	857,68	1500	1709,1	1965,47	2083,40	
Dizabilitate accentuată	680	724,28	800,5	1400	1595,16	1834,43	1944,50	
Dizabilitate medie	400	432,96	571,79	1000	1139,40	1310,31	1388,93	
pensia de urmaș	45,3	448,08	1 007,4	1 517,9	1 846,5	2 472,6		
Mărimea medie a alocației (în lei) pentru persoanele care au atins vârsta de pensionare:			215,6	570,8	998,3	1 138,0		
Coeficientul îmbătrânirii populației, la 01.01.2024 (numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori)								
	12,8	13,6	14,4	21,8	22,5	22,8	23,8	

Salariul brut - salariul indicat în contractul persoanei angajate/contractate;

Sursa: <https://diez.md/2023/03/04/infografic-de-la-3-lei-la-10-529-de-lei-cum-a-evoluat-salariul-mediulunar-in-moldova-de-la-independenta-incoace/> *Notă: 432 ruble/1.932 lei, în valoarea leului de azi. (accesat la 20.12.2024)

Sursa: <https://ionita.md/2020/09/02/evolutia-salariului-in-moldova-in-ultimii-100-de-ani/> * În 2023, nivelul de trai al pensionarilor a atins nivelul de trai pe care l-au avut în 1991. În 2023, salariul este de două ori mai mare față de 1991, iar pensia este aproape egală ca cea din 1991. Salariul din 2023 a atins nivelul din 2021, chiar dacă inflația este redusă, veniturile sunt cu 7% mai mici decât în 2021. Bani de acum valorează mai puțin cu circa 7%, decât în anul 2021”. (accesat la 20.12.2024)

Surse: <https://stopfals.md/ro/article/fals-judecatorii-au-salarii-de-doua-ori-mai-mari-decat-deputatii-180271;>
<https://moldova.europalibera.org/a/salariile-ministrilor-vor-ajunge-la-50-000-de-lei-dupa-o-noua-majorare/32436691>. Html https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2023/9_AS.pdf <https://statistica.md>

https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/AnuarStatistic/2023/Anuarul_statistic_RM_editia_2023.pdf. (accesat la 20.12.2024)

Surse: <https://www.bnm.md/ro/content/datoria-externa-la-sfarsitul-anului-2020-date-provizorii-0>
[https://bani.md/evolutia-economiei-republicii-moldova-de-la-obtinerea-independentei/;](https://bani.md/evolutia-economiei-republicii-moldova-de-la-obtinerea-independentei/) [https://tvr moldova.md/article/76e8fa84fe1c4b3c/datoria-externa-bruta-a-r-moldova-a-crescut-cu-aproape-7-in-prima-jumatate-a-anului.html;](https://tvr moldova.md/article/76e8fa84fe1c4b3c/datoria-externa-bruta-a-r-moldova-a-crescut-cu-aproape-7-in-prima-jumatate-a-anului.html) [https://gov.md/ro/content/salariul-minim-pe-tara-anul-2024-va-constitui-5000-lei-mai-mare-cu-1000-de-lei-decat-2023;](https://gov.md/ro/content/salariul-minim-pe-tara-anul-2024-va-constitui-5000-lei-mai-mare-cu-1000-de-lei-decat-2023) <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>
https://www.ipn.md/ro/dupa-indexare-pensia-minima-pentru-limita-de-varsta-va-7967_1103395.html
<https://www.worldometers.info/world-population/moldova-population/>. (accesat la 20.12.2024)

Sursa: Sinteza autorului.

